

ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการตำรวจ : ศึกษากรณียิงปืนในเมือง หมูบ้าน หรือชุมนุมชนโดยใช้เหตุ¹

ร.ต.อ.หญิง แพรวนภา แซ่เตีย²

จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการตำรวจ ทำให้ผู้ศึกษาทราบถึงวัตถุประสงค์ แนวคิด ทฤษฎี หลักการ รวมถึงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าว ซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 กฎคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ หรือที่เรียกกันว่า “กฎ ก.ตร.” รวมทั้งระเบียบข้อบังคับอื่น ๆ ทำให้ผู้ศึกษาได้พบประเด็นปัญหาที่น่าสนใจเกี่ยวกับความผิดวินัยร้ายแรงของข้าราชการตำรวจตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 79 ได้แก่ กรณีข้าราชการตำรวจกระทำความผิดอาชญาฐานยิงปืนซึ่งใช้ดินระเบิดโดยใช้เหตุในเมือง หมูบ้าน หรือที่ชุมนุมชนตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 376 ซึ่งความผิดฐานนี้เป็นความผิดลหุโทษ มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสิบวัน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ในส่วนของกระทำความผิดวินัยร้ายแรงฐานกระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 79(5) ซึ่งจากการศึกษาทำให้ทราบว่ากระทำความผิดวินัยข้าราชการตำรวจกรณียิงปืนในเมือง หมูบ้าน หรือชุมนุมชนโดยใช้เหตุ มีประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นหลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

ปัญหาประการแรก ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “กระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง” กล่าวคือ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มิได้บัญญัติความหมายของคำว่ากระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงไว้ แต่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวโดยคณะกรรมการข้าราชการตำรวจเกี่ยวกับการอุทธรณ์ (อ.ก.ตร.อุทธรณ์) และคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) ได้มีมติรับทราบ พร้อมทั้งได้กำหนดแนวทางการลงโทษวินัยอย่างร้ายแรงไว้ว่า หากข้าราชการตำรวจกระทำความผิดอาชญาฐานยิงปืนในเมือง หมูบ้าน หรือชุมนุมชนโดยใช้เหตุ ให้มีโทษปลดออกหรือไล่ออกตามความร้ายแรงแห่งกรณี และเมื่อคณะกรรมการข้าราชการตำรวจได้มีมติให้การยิงปืนกรณีดังกล่าวมีโทษปลดออกหรือไล่ออกเช่นนี้ ผู้มี

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการตำรวจ : ศึกษากรณียิงปืนในเมือง หมูบ้าน หรือชุมนุมชนโดยใช้เหตุ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ สุเมธ จานประดับ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ เรืองยศ แสนภักดี และรองศาสตราจารย์ จุฑามาศ นิสารัตน์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดระยอง คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อำนาจลงโทษทางวินัยจึงอยู่ในบังคับให้ต้องดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรงแก่ผู้กระทำความผิด แต่เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 79 ซึ่งเป็นบทที่ว่าด้วยวินัยอย่างร้ายแรงแล้ว พบว่าโทษทางวินัยที่สามารถลงแก่ผู้กระทำความผิดได้มีเพียงฐาน “กระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง” ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 79(5) เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาพบว่า เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ว่าการกระทำผิดวินัยข้อใดเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการข้าราชการตำรวจเกี่ยวกับการอุทธรณ์ (อ.ก.ตร.อุทธรณ์) ได้กำหนดไว้นั้น ก็จะทำให้เกิดประเด็นปัญหาว่า การลงโทษข้าราชการตำรวจผู้ยังป็นในเมือง หมู่บ้าน หรือที่ชุมนุมชนโดยใช่เหตุฐานกระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงนั้น ถูกต้องเหมาะสมแล้วหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากความผิดฐานนี้เป็นความผิดลหุโทษ ซึ่งปรากฏอยู่ในข้อยกเว้นในการกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าสอบรับราชการหลายหน่วยงาน กล่าวคือ หากผู้สมัครสอบเคยกระทำความผิดอาญาในส่วนที่ว่าด้วยความผิดลหุโทษ ก็มีได้ถือว่าขาดคุณสมบัติในการสอบเข้ารับราชการแต่อย่างใด ซึ่งจะเห็นได้ว่าการกระทำความผิดลหุโทษในทางอาญาไม่ถือเป็นเรื่องสำคัญ และหากเปรียบเทียบกับกรณีข้าราชการตำรวจกระทำความผิดโดยเจตนาฐานอื่นซึ่งมีผลร้ายแรงกว่าการยิงปืนซึ่งใช้ดินระเบิดโดยใช่เหตุในเมือง หมู่บ้าน หรือที่ชุมนุมชน เช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ข้าราชการตำรวจผู้นั้นกลับถูกลงโทษวินัยอย่างไม่ร้ายแรง หรือถ้าหากเป็นการกระทำการโดยประมาทเป็นเหตุให้ปืนลั่นถูกผู้อื่นจนต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด ข้าราชการตำรวจผู้นั้นอาจจะไม่ต้องถูกปลดออกหรือไล่ออกจากราชการหากคดีดังกล่าวศาลพิพากษาให้จำคุกแต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษไว้ ยิ่งไปกว่านั้น มาตรา 79(4) ก็ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ความผิดวินัยอย่างร้ายแรงไว้ว่า “กระทำความผิดอาญาจนได้รับโทษจำคุกหรือโทษที่หนักกว่าโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกหรือให้รับโทษที่หนักกว่าโทษจำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ” และความผิดฐานยิงปืนซึ่งใช้ดินระเบิดโดยใช่เหตุในเมือง หมู่บ้าน หรือที่ชุมนุมชนนี้ก็ไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามที่บัญญัติในอนุมาตราอื่น ๆ ซึ่งหมายความว่าความผิดวินัยร้ายแรงตามมาตรา 79 ไม่น่าจะหมายความรวมถึงกรณีข้าราชการตำรวจกระทำความผิดฐานนี้ด้วย

ปัญหาประการต่อมา ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับโทษทางวินัยที่ลงแก่ข้าราชการตำรวจผู้ยังป็นในเมือง หมู่บ้าน หรือชุมนุมชนโดยใช่เหตุ กล่าวคือ บุคคลที่เป็นข้าราชการตำรวจจะมีสองฐานะ ฐานะแรก เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และฐานะที่สอง เป็นประชาชนคนหนึ่งที่เขาเป็นนิติสัมพันธ์กับรัฐในฐานะนายจ้างลูกจ้าง จึงอาจกล่าวได้ว่า การลงโทษทางวินัยข้าราชการตำรวจ เป็นการลงโทษประชาชนที่ทำงานเป็นตำรวจนั่นเอง ดังนั้นมติคณะกรรมการข้าราชการตำรวจที่ได้กำหนดแนวทางการลงโทษวินัยอย่างร้ายแรงโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 31(2) แม้จะมีได้มีสถานะเป็นกฎหมายแต่ก็มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของข้าราชการตำรวจในฐานะที่เขาเป็นประชาชนคนหนึ่ง มติดังกล่าวจึงต้องอยู่ภายใต้หลักความชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงหลักความได้สัดส่วนและหลักความเสมอภาคอันเป็นหลักทั่วไปตามที่ได้กำหนด

ไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษามีความเห็น ว่า มติคณะกรรมการข้าราชการตำรวจที่ได้กำหนดโทษปลดออกหรือไล่ออกแก่ข้าราชการตำรวจผู้ยังป็นในเมือง หมู่บ้าน หรือชุมชน โดยใช่เหตุเช่นนี้ ไม่สอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วนและหลักความเสมอภาค กล่าวคือ การลงโทษทางวินัยข้าราชการนั้น ต้องมีความเหมาะสม ได้สัดส่วนกับความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำลงไป โดยต้องพิจารณารวมกับระดับความร้ายแรงของความเสียหาย รวมถึงปัจจัยอื่น ๆ มาประกอบการกระทำด้วย เช่น มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของผู้อื่นหรือไม่ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า การกำหนดโทษปลดออกหรือไล่ออกจากราชการกรณีที่กระทำความผิดฐานยังป็นในเมือง หมู่บ้าน หรือที่ชุมชน โดยใช่เหตุ โดยผลของการกระทำมิได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตหรือทรัพย์สินของบุคคลใด ๆ เลย เป็นการลงโทษที่เกินกว่าความร้ายแรงที่เขาได้กระทำ และนอกจากการลงโทษทางวินัยจะต้องลงโทษในระดับที่เหมาะสมกับความผิดแล้ว ยังต้องกระทำด้วยความเป็นธรรม ปราศจากอคติ ผู้กระทำความผิดหากเป็นข้าราชการเหมือนกัน ควรได้รับโทษในลักษณะเดียวกัน จึงจะทำให้ข้าราชการรู้สึกว่าเป็นธรรมในระบบราชการและจะมีขวัญกำลังใจในการประพฤติปฏิบัติตนให้อยู่ในมาตรฐานที่ดีได้ แต่อย่างไรก็ดี ผู้ศึกษากลับพบว่า หากเกิดข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ลักษณะเดียวกันนี้กับข้าราชการพลเรือนหรือข้าราชการทหาร จะพบว่าการกระทำความผิดหุโทษฐานยังป็นซึ่งใช้ดินระเบิดโดยใช่เหตุในเมือง หมู่บ้าน หรือที่ชุมชนในลักษณะเช่นนี้ กลับไม่ถือเป็นความผิดวินัยร้ายแรงแต่อย่างใด กล่าวคือ จะไม่มีการลงโทษในความผิดข้อหานี้ถึงขั้นปลดออกหรือไล่ออกจากราชการ แต่หากเป็นข้าราชการตำรวจ กลับมีโทษทางวินัยที่รุนแรงกว่ามาก ซึ่งผู้ศึกษามีความเห็น ว่า กรณีดังกล่าวนี้จะถือว่าขัดต่อหลักความเสมอภาค เพราะเมื่อเป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเหมือนกัน ก็ควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน จริงอยู่ที่มีหลักการว่าการลงโทษทางวินัยของแต่ละองค์กรอาจจะผิดแผกแตกต่างกันได้ การกระทำอย่างเดียวกัน ในองค์กรหนึ่งถือว่าเป็นความผิด แต่ในอีกองค์กรหนึ่งถือว่าไม่เป็นความผิด แต่การลงโทษข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หากเป็นวินัยอย่างไม่ร้ายแรง ก็ควรเป็นวินัยอย่างไม่ร้ายแรงเหมือนกัน และให้แต่ละองค์กรกำหนดระดับโทษทางวินัยซึ่งเป็นโทษที่ไม่ร้ายแรงนั้นตามระดับความร้ายแรงแห่งกรณี จึงจะถือได้ว่าสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่ว่า การลงโทษทางวินัยของแต่ละองค์กรอาจจะผิดแผกแตกต่างกันได้

ปัญหาประการที่สาม ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาในการสั่งพิจารณาลงโทษทางวินัย กล่าวคือ พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 89 และมาตรา 90 ได้บัญญัติถึงอำนาจของผู้บังคับบัญชาในการลงโทษทางวินัยอย่างไม่ร้ายแรงและอย่างร้ายแรง โดยผู้มีอำนาจลงโทษทางวินัยมีอำนาจที่จะเลือกกระดบัโทษตามที่กฎหมายกำหนด แต่อย่างไรก็ดี การดำเนินการทางวินัยของข้าราชการตำรวจในทางปฏิบัติ ผู้มีอำนาจลงโทษทางวินัยกลับอยู่ในบังคับให้ต้องออกคำสั่งไปโดยปฏิบัติตามมติคณะกรรมการข้าราชการตำรวจซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชากำหนด กล่าวคือ เมื่อมีการกำหนดให้ความผิดฐานยังป็นในเมือง หมู่บ้าน หรือชุมชน โดยใช่เหตุ ต้องใช้ระดับโทษปลดออกหรือไล่ออกตามความร้ายแรงแห่งกรณี อันมีลักษณะเป็นแนวทางปฏิบัติหรือแนวนโยบาย หรือที่เรียกกันว่า “ยี่ต็อก” ทำให้ผู้มีอำนาจลงโทษทางวินัยอยู่ในบังคับให้ต้อง

ดำเนินการทางวินัยอย่างร้ายแรงแก่ข้าราชการตำรวจตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 79(5) ฐานกระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงโดยไม่มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาโทษให้เป็นอย่างอื่นได้ ทั้ง ๆ ที่ความผิดฐานยิงปืนซึ่งใช้ดินระเบิดในเมือง หมู่บ้าน หรือที่ชุมนุมชนโดยใช่เหตุนี้ หากพิจารณาจากการกระทำแล้ว สามารถดำเนินการทางวินัยได้หลายกรณี เช่น ต้องไม่ใช้กิริยาวาจาหรือประพฤติตนในลักษณะที่ไม่สมควรตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 78(12) หรือ ต้องไม่กระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 78(13) หรือ กระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 79(5) เป็นต้น และเมื่อมีการกำหนดให้ความผิดดังกล่าวต้องดำเนินการให้เป็นความผิดวินัยร้ายแรงแล้ว ผู้มีอำนาจทางวินัยจึงไม่สามารถนำพฤติการณ์หรือความเสียหายอื่น ๆ มาประกอบการพิจารณาสั่งลงโทษนอกจากปลดออกหรือไล่ออก จริงอยู่ที่พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 90 วรรค 2 ได้ให้อำนาจดุลพินิจแก่ผู้มีอำนาจลงโทษทางวินัยในการเอาเหตุผลหย่อนโทษมาประกอบการพิจารณา แต่ก็เสมือนบดบังค้ำไว้ให้ใช้ดุลพินิจเพียงปลดออกหรือไล่ออกเท่านั้น ซึ่งผู้มีอำนาจลงโทษทางวินัยต้องออกคำสั่งภายใต้มาตรการตามหนังสือฉบับดังกล่าว อันมีลักษณะเป็นเหมือนบัญชีกำกับการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษโดยไม่สามารถใช้ดุลพินิจเป็นอย่างอื่นได้

จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการลงโทษทางวินัยข้าราชการตำรวจกรณียิงปืนในเมือง หมู่บ้าน หรือชุมนุมชนโดยใช่เหตุ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “กระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง” ผู้ศึกษามีความเห็น ว่า หากจะดำเนินการทางวินัยผู้กระทำความผิดกรณียิงปืนโดยใช่เหตุในเมือง หมู่บ้าน หรือที่ชุมนุมชน อันเป็นความผิดหลุโทษให้ต้องเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ก็จะทำให้เกิดข้อโต้แย้งว่าการตั้งฐานความผิดว่าเป็นผู้ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงนั้น ไม่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อจะขัดข้อโต้แย้งดังกล่าว เห็นควรแก้ไขโดยบัญญัตินิยามของคำว่า “ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง” ไว้ในกฎคณะกรรมการข้าราชการตำรวจหรือที่เรียกกันว่า “กฎ ก.ตร.” ทั้งนี้เพราะพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มิได้ให้คำนิยามความหมายของคำนี้ว่าหมายความว่าอย่างไร โดยบทนิยามที่จะบัญญัติ สามารถนำหลักเกณฑ์ตามที่มติคณะกรรมการข้าราชการตำรวจได้วางไว้ตามหนังสือสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ ที่ 0012.31/1224 ลงวันที่ 22 กรกฎาคม 2553 เรื่อง หลักเกณฑ์ว่าการกระทำผิดอย่างใดเป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรงฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 79(5) มาเป็นหลัก ดังนี้

“ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง” หมายความว่า การกระทำการหรือไม่กระทำการใด โดยมีเจตนาและพฤติการณ์ในการกระทำที่ผิดแบบธรรมเนียมของข้าราชการที่ดี ซึ่งบุคคลในฐานะและตำแหน่งเช่นนั้นไม่ควรประพฤติปฏิบัติ และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่งหน้าที่ราชการอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ให้ผู้มีอำนาจลงโทษทางวินัยพิจารณาจากข้อเท็จจริง พฤติการณ์ และความเสียหายที่ได้รับ เป็นเรื่อง ๆ ไป

2. ปัญหาเกี่ยวกับโทษทางวินัยที่ลงแก่ข้าราชการตำรวจผู้ยังป็นในเมือง หมู่บ้าน หรือชุมชนโดยใช่เหตุ ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการออกมติของคณะกรรมการข้าราชการตำรวจไม่สอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วนและหลักความเสมอภาค ซึ่งสามารถแก้ไขได้โดยให้คณะกรรมการข้าราชการตำรวจออก “กฎ ก.ตร.” โดยอาศัยอำนาจตามที่บัญญัติในมาตรา 31(2) มาตรา 78(18) และมาตรา 79(7) เพื่อให้มีสถานะทางกฎหมายและลำดับศักดิ์ทางกฎหมายที่ชัดเจนเช่นเดียวกับ กฎ ก.ตร. ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางวินัยกรณีอื่น ๆ และนำแนวทางการลงโทษทางวินัยที่ได้ออกมติก.ตร. มาบัญญัติในกฎ ก.ตร.ฉบับดังกล่าว โดยบัญญัติกรณีความผิดฐานยังป็นในเมือง หมู่บ้าน หรือชุมชนโดยใช่เหตุ และไม่เกิดความเสียหายแก่บุคคลใด ระดับโทษ กักขัง 30 วัน และความผิดฐานยังป็นในเมือง หมู่บ้าน หรือชุมชนโดยใช่เหตุ และก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน ระดับโทษ ปลดออกหรือไล่ออก ตามความร้ายแรงแห่งกรณี

3. ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาในการสั่งพิจารณาโทษทางวินัย เมื่อได้ดำเนินการแก้ไขตามที่บัญญัติไว้ในข้อ 1. และ 2. แล้ว ก็จะทำให้ผู้บังคับบัญชาไม่ถูกจำกัดการใช้อำนาจดุลพินิจ ทั้งนี้ เพราะผู้บังคับบัญชาสามารถเลือกใช้ดุลพินิจที่เหมาะสมในการกำหนดระดับโทษตามที่ กฎ ก.ตร. ได้กำหนดตามระดับความร้ายแรงแห่งกรณี ซึ่งจะทําให้ปัญหาการใช้ดุลพินิจหมดไป

เอกสารอ้างอิง

กองวินัย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. คู่มือการดำเนินการทางวินัยสำหรับข้าราชการตำรวจผู้ปฏิบัติงานด้านวินัย ฉบับปรับปรุง 2559. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: กองทุนสวัสดิการกองวินัย, 2559.